

24.08.2021

Asia/9

§ 102

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan lausunto Björn Månssonin toimusponnosta koskien Olympiaterminaalin tulevaa käyttöä

HEL 2021-001628 T 00 00 03

Päätös

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta antoi asiasta seuraavan lausunnon:

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta katsoo, että Olympiaterminaalin kulttuurihistorialliset arvot on osittain turvattu asemakaavan suojelumerkinän turvin. Kuitenkaan rakennussuojelun avulla ei ole mahdollista turvata rakennuksen alkuperäistä tai siihen rinnastettavaa käyttötarkoitusta. Olympiaterminaalin käyttötarkoitus ratkaistaan Makasiinirannan laatu- ja konseptikilpailun päätyttyä.

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta toteaa kuitenkin jo tässä vaiheessa, että kulttuurihistoriallisen arvon säilyttämiseksi tulee matkustajaterminaalin tulevan käytön sopia rakennuksen arkkitehtuuriin ja tukea rakennuksen säilymistä suojelumääräyksen edellyttämällä tavalla.

Eteläsataman historiaa

Helsinki siirrettiin vuonna 1640 Vantaanjoen suulta nykyiselle paikalleen Vironniemelle. Tuolloin eteläinen merenlahti tunnettiin nimellä Kaupunginlahti (Stadsviken). Sen rannat olivat matalat ja asema satamana pitkään toissijainen. Merenlahden eteläosassa sijaitti jo 1700-luvulla Ullanlinnan laivaveistämö. 1847 se sai nimekseen Ullanlinnan Varvyyhtiö. Helsingin suurpalon 1808 jälkeen Eteläsataman rantoja alettiin täyttää ja varustaa ne aluksi puulaiturein, myöhemmin kivilaiturein. Helsingin pääkaupungiksi tulon jälkeen 1812 käynnistyi kaupungin jälleerakennustyö J.A. Ehrenströmin johdolla, ja tämän asemakaavaehdotuksissa Helsingin nykyinen historiallinen ydin sai kaupunkirakenteessa ruutukaavaan perustuvan, edustuksellisen muotonsa. Esplanadin puistoakselin päätteeksi esitetty eteläinen ranta-aukio – myöhemmin Kauppatori – ja pohjois-eteläsuunnassa kulkeva alun perin Itäiseksi ranta-aukioksi nimetty ja vuodesta 1836 Läntiseksi ranta-aukioksi nimetty nykyinen Eteläranta saivat muotonsa ja nimensä. Eteläsataman yhteydet paranivat huomattavasti, kun sinne rakennettiin rautatie vuosina 1891–1894. Satamaradan linjaus vaati Vironaltaan täyttämistä noin puolelta osin ja pohjoiseen rakennettiin suuri täyttöalue eli Keisarinluodonlaituri. Samoihin aikoihin satamaa ruopattiin ja Etelärannan puoli tuli valmiiksi. Näin Eteläsatama sai nykyisen muotonsa.

Olympiaterminaalin alue

Helsingin kaupunki hankki Eteläsataman länsirannan eli vanhan laiva-veistämön alueen kaupungin omistukseen 1910-luvulla, itse veistämö toimi aina 1930-luvun lopulle saakka. Alueen käyttömahdollisuuksia tutkittiin ja vuonna 1936 valtuusto päätti laajentaa Eteläsataman Helsingin laivaveistämön alueelle. Rakentamiseen aloittamiseen 1938 vaikutti vuoden 1940 Olympialaisten tultua yllättäen Helsingin hoidettavaksi. Tontin rakentaminen keskeytyi sodan vuoksi vuotta myöhemmin. Kaivopuiston kiertävä Ehrenströmintie rakennettiin 1940-luvulla.

Vuoden 1952 olympialaisiin valmistunut Meriasema rakennettiin matkustaja- ja tavaraliikenteen käyttöön. Myöhemmin Olympiapaviljonkina ja nykyään Olympiaterminaalina tunnettu rakennus oli arkkitehtikutsukilpailun voittaneiden arkkitehtien Aarne Hytönen ja Risto-Veikko Luukkosen suunnittelema. Meriaseman viereen rakennettiin Satamatalo, joka valmistui 1954. Satamatalo oli alun perin tullin varastorakennus, mutta se muutettiin toimistotiloiksi 1980-luvun lopulla. Matkustajaliikenne Helsingistä Tukholmaan alkoi 1952, ensin vain kesä- ja syyskaudella.

Eteläsataman kehittäminen

Eteläsataman Makasiinirannan laatu- ja konseptikilpailu käynnistyi keväällä 2021 ja se ratkaistaan vuoden 2022 elokuussa. Olympiaterminaali sijoittuu kilpailualueelle. Kilpailuohjelmassa on todettu seuraavasti:

Suojeltujen ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten arvot otetaan huomioon suunnittelussa. Olympiaterminaali ja Satamatalo ovat asemakaavassa sr-2 merkinnällä suojeltuja rakennuksia. Vanha Kauppahalli ja sen läheisyydessä sijaitseva kioski ovat kulttuurihistoriallisesti arvokkaita rakennuksia.

Olympiaterminaali ja Satamatalo vapautuvat satamatoiminnoilta muuhun käyttöön. Rakennuksilla on suojeluarvoja, jotka tulee turvata ja ottaa huomioon suunnittelussa. Säilytettäviä ominaispiirteitä ovat rakennusten julkisivun ja vesikaton kaupunkikuvallinen arvo sekä Olympiaterminaalin matkustajahallin yhtenäisyys ja tilan avoimuus. Kaupunkikuvallista arvoa on erityisesti rakennusten vesikaton muodolla ja sisäänkäyntikatoksella. Satamakäyttöön liittyvät matkustajasillat voi purkaa.

Vanha kauppahalli, Olympiaterminaali ja Satamatalo voivat olla osa kilpailun voittajalle luovutettavaa kokonaisuutta, mikäli ne kuuluvat voittaneen ehdotuksen konseptiin kaupungin tavoitteita vastaavalla tavalla. Kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten uuden käytön tulee soveltua rakennusten ominaispiirteisiin ja tukea niiden suojeluarvojen säilymistä. Rakennukset toimintoinen tulee esittää kilpailutöissä raken-

24.08.2021

Asia/9

tamisen painopistealueeseen (uudisrakennettava alue) liittyvinä optioina ja Kaupunki ja Satama päättävät rakennusten luovuttamisesta erikseen. Kilpailutöissä tulee esittää vähintään rakennusten liittyminen muuhun suunnittelualueeseen. Parhaimmillaan rakennuksiin esitettävät toiminnot tukevat alueen kokonaiskonseptia ja muodostavat eheän toiminnallisen kokonaisuuden yhdessä uudisrakentamisen kanssa.

Olympiaterminaalit arvot

Voimassa olevassa asemakaavassa vuodelta 1999 Olympiaterminaali on merkitty satama-alueena, ja rakennus on suojeltu sr-2 -suojelumerkinnällä, jonka suojelumääräys kuuluu seuraavasti: ”Kaupunkikuvallisesti arvokas rakennus. Rakennusta ei saa purkaa eikä siinä saa tehdä sellaisia korjaus- tai muutostöitä, jotka tarvelevät julkisivun tai vesikaton kaupunkikuvallista arvoa. Mikäli rakennuksessa on aikaisemmin suoritettu tällaisia toimenpiteitä, on rakennus korjaus- tai muutostöiden yhteydessä pyrittävä korjaamaan rakennuksen tyyliin hyvin soveltuvalla tavalla. Olympiaterminaalin matkustajahalli tulee säilyttää yhtenäisenä ja avoimena tilana.”

Myös viereinen Satamatalo on suojeltu sr-2 -merkinnällä, samoin rakennukset yhdistävä katos. Asemakaavasuojelun lisäksi Olympiaterminaali on osa valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä (RKY 2009) osana Helsingin olympiarakentamista.

Alueelle on valmisteilla uusi asemakaava: Makasiinirannan ja Olympiarannan asemakaavan valmisteluaineisto (OAS ja suunnitteluperiaatteet) olivat nähtävillä keväällä 2021.

Olympiaterminaalista ja Satamatalosta on tilattu rakennushistoriaselvitys, jonka laatii Ark-byroo. Selvitys valmistuu syksyllä 2021.

Esittelijä

kulttuurijohtaja
Mari Männistö

Lisätiedot

Johanna Björkman, ts. kulttuuriympäristöpäällikkö, puhelin: +358 9 310 36473
johanna.bjorkman(a)hel.fi

Liitteet

1 Månsson Björn, toivomusponsi, Kvsto 3.2.2021 asia 4

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätösehdotus

24.08.2021

Asia/9

Päätös on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Kaupunginkanslia on pyytänyt 10.9.2021 mennessä kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnalta lausuntoa kaupunginhallitukselle Björn Månssonin toivomusponnosta. Toivomusponsi liittyy periaatepäätökseen satamatoimintojen uudelleenjärjestelystä ja satama-alueiden maankäytön lähtökohdista Eteläsatamassa, Katajanokalla ja Länsisatamassa, jonka yhteydessä kaupunginvaltuusto edellyttää selvitettävän, miten Olympia-termiinalin käytössä voi ottaa huomioon rakennuksen historia kaupungin vanhimpana matkustajatermiinalina. Toivomusponsi on liitteenä.

Toivomusponnosta on pyydetty lausuntoa myös kaupunkiympäristölautakunnalta

Esittelijä

kulttuurijohtaja
Mari Männistö

Lisätiedot

Johanna Björkman, ts. kulttuuriympäristöpäällikkö, puhelin: +358 9 310 36473
johanna.bjorkman(a)hel.fi

Liitteet

1 Månsson Björn, toivomusponsi, Kvsto 3.2.2021 asia 4

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano